

ORTA KARADENİZ BÖLGESİ ENERJİ FORUMU
SONUÇ BİLDİRGESİ
4-5 EYLÜL 2007

“Orta Karadeniz Bölgesi Enerji Forumu” TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Samsun Şubesi tarafından 45 Eylül 2007 tarihinde Samsun’da gerçekleştirildi.

Forum Yürütme Kurulu, forum kapsamında açılış konuşmaları, sunulan bildiriler, panel ve katılımcıların katkıları dikkate alınarak aşağıdaki sonuç bildirgesini hazırlamış ve kamuoyunun bilgilerine sunmayı kararlaştırmıştır.

A. BÖLGENİN GENEL DURUMU

1. Orta Karadeniz Bölgesi’nin enerji yapısına bakıldığında, bölgenin enerji üretimi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Su kaynaklarının yoğunluğu ile hidro elektrik enerji üretim tesislerinin kapasitesi 1.458MW olup ülkemizin hidroelektrik enerji kapasitesinin %12’ sini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bölgenin hidroelektrik enerji kapasitesi 3.235MW olup yılda 10.923,5 milyar kwh enerjiye karşılık gelmektedir. Bölgede kayıp kaçak ortalaması %13 ile ülke ortalamasının altındadır.

2. Hidroelektrik enerji potansiyelinin yüksekliğinin yanı sıra bölgenin yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları açısından da ülkenin en önemli bölgelerinden olduğu görülmektedir. Rüzgar enerjisi potansiyeli 16.784MW olup ülke genelinde tespit edilen kurulabilecek güç miktarının %12.7 sini oluşturmaktadır. Yine enerji ormancılığı ve biyoyakıtlar açısından da önemli bir alt yapı ve tarım arazisine sahiptir.

3. Dağıtım sisteminde yenileme çalışmaları devam etmekte ancak, ödeneklerin yetersizliği, bölgenin coğrafi yapısından kaynaklı nedenlerle özellikle kırsal alanda sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmektedir.

Bu sıkıntıların aşılması anlamında TEİAŞ ve TEDAŞ’ın koordine içerisinde yatırımlarını planlayıp hayata geçirmeleri gerekmektedir. Ancak 4628 sayılı EPDK yasası ve kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği nedenleri ile gecikmeler yaşanmaktadır.

4. 4628 sayılı EPDK yasasındaki mevzuatların TEDAŞ’ın hizmetlerinde aksamalara yol açtığı,

kavram kargaşalarına neden olduğu, mevzuatın uygulanabilirliği açısından sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmektedir.

5. Özelleştirme kapsamındaki TEDAŞ’ta personelin büyük bir kısmının emekliye ayrılması, uzun süredir eleman alınmaması, çalışma ortamının yetersizliği nedeniyle hizmette aksamaların olduğu gerekçesiyle bu olumsuz durumun taşeronlaşma ile aşılmaya çalışıldığı görülmektedir.

6. Türkiye’nin en önemli ovalarına sahip bölgede tarımsal sulama yoğun olarak elektrik enerjisi ile gerçekleştirilmekte, bu durum yaz aylarında trafoları aşırı yük getirerek sistemin zorlanmasına kış aylarında ise neredeyse boşa çalışmalarına neden olmaktadır. Teknik kayıpların artmasına neden olan bu durumun ortadan kaldırılması için DSİ tarafından yapılmakta olan kanal sulama sistemlerinin bir an önce bitirilmesi gerekmektedir.

B. MOBİL SANTRALLAR

Samsun’da konuşlandırılan Mobil Santrallerle ilgili olarak düzenlenen “Mobil Santrallerin Samsun’daki Süreci” oturumunda konunun Hukuki ve Çevre boyutu tartışılmıştır.1998 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri için 4 adet ihale edilen 1020 MW’lık Mobil Santraller, yüksek kar marjı görülünce 2000 yılında Türkiye’nin çeşitli yerlerinde konuşlandırılmak üzere 100-130 MW’lık 8 adet daha yeniden ihale edilmişlerdir. TEİAŞ Yetkilileri, bunlardan Bartın ve Dalaman’da konuşlandırılacak olan 2 adet Mobil Santral’ın , yöre insanının muhalefet etmesi nedeniyle başka bir yöreye konuşlandırılmasına karar verirler. Bu arada Samsun Büyükşehir Belediyesinin yazılı daveti üzerine her iki 100 MW’lık santralin Samsun’a konuşlandırılması riskine girerler.Samsun da toplam kurulu gücü 1300 MW olan 4 adet hidroelektrik santral mevcuttur.Herhangi bir iletim ya da üretim sorunu da yoktur.Bölge halkı AZOT ve BAKIR fabrikalarının yarattığı hava kirliliği nedeniyle yıllardır ciddi sorunlar yaşamaktadır.

Bilindiği gibi Mobil Santraller yakıt olarak 6 numara fueloil kullanmaktadır.6 numara FuelO-

il'in kullanılması, Samsun İl Mahalli Çevre Kurulunca Büyükşehir Belediye sınırları içinde yasaklanmıştır. 2x100MW'lık Mobil Santraller günde 1000 TON 6 numara fueloil yakmaktadır. 6 numara FuelOil %3,5 Kükürt(S) içermektedir. 1000 TON fueloil yakıldığında günde yaklaşık 35 TON kükürt(S) açığa çıkmaktadır. Filtre edildiğinde en iyi ihtimalle %90'nın tutulacağı (ki bu çok zordur) göz önüne alınacak olursa yaklaşık 3,5 TON kükürt(S) atmosfere salınacaktır. Atmosfere salınan SO₂'yi %90 filtre etmek için her bir TON SO₂ başına yaklaşık 1,6 TON Kireç Taşı (CaCO₃) gerekmektedir. Yani filtre edebilmek için 48 TON/gün Kireç Taşı gerekmektedir.

Katı atık olarak santralden çıkacak alçı taşının nasıl depolanacağı, tehlikeli atık kapsamında olup olmadığı belli değildir. Zaten ekonomik değeri olsa idi hemen yanında bulunan Azot Fabrikasının yıllardır elde ettiği dağlar gibi yığılı alçı taşını değerlendirmesi gerekirdi.

Mobil Santrallerin bulunduğu bölge, inşaata başladıktan sonra "sanayi bölgesi" ilan edildi ise de, yerleşim bölgesine 500 m mesafededir. Buna rağmen bölgede var olan "gürültü kirliliğine" ilave olarak yeni bir kirlilik kaynağı daha eklenmiştir.

Mobil Santral'a tankerlerle getirilen 6 numara FuelOil'in iskeleden boşaltılması esnasında meydana gelen yakıt kaçağı nedeniyle 7 km lik deniz şeridi kirlenmiş, deniz canlıları ve kuşları ölmüştür.

Bu ve buna benzer sakıncaları nedeni ile "Samsun Çevre Birlikteliği" adıyla bir araya gelen bütün demokratik sivil toplum örgütleri, Mobil Santrale karşı uzun erimli bir mücadele yürütmüşlerdir. Yürütülen toplumsal muhalefet ve sonuçlanan mahkeme kararı nedeniyle 2003 yılında üretimi durdurulan Mobil Santraller 2007 yılında yeniden üretime başlatılmıştır. Bütün bunlara rağmen sözleşmesi gerekçe gösterilerek ayda 2.4 Milyon Dolar ödeme yapılmaya devam edilmiştir.

Mobil Santrallerin tesisine başlanmadan önce; yer seçim izni ÇED raporu, Emisyon ön izni, deşarj izni v.b. gibi Çevre Mevzuatına göre alınması gereken izinler alınmamıştır. Mobil Santrallerin kurulmalarını kolaylaştırmak için Çevre Mevzuatında yapılan geçici süreli değişiklikler Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Ancak

her defasında yapılan yönetmelik değişiklikleri ile Yasalar ve Mahkeme kararları hiçe sayılmıştır. Ankara 10. İdare Mahkemesinin 25.1.2006 tarih 2004/9540 esas 2006/60 sayılı karar ile verdiği "...ÇED raporu hazırlanmaksızın söz konusu Mobil Santralin Samsun ilinde konuşturulması yolunda tesis edilen TEİAŞ Yönetim Kurulu kararlarında çevre mevzuatına, Kamu yararına ve hukuka uygunluk görülmemiştir." kararına firmaların itirazı Danıştay tarafından reddedilerek karar kesinleşmiştir.

Buna rağmen mahkeme kararları dahi değişik yorumlanarak Yerel Yönetimin oluşturduğu "Çalışma İzin Kurulu" tarafından Mobil Santrallara "Deneme Üretim İzni" verilmiştir. Deneme üretim izni verilirken, Yerel Yönetimin almadığı sorumluluğu Bakanlık yetkilileri almışlardır. Mahkeme kararına rağmen alınan bu sorumluluk sebebiyle haklarında soruşturma açılan Bakanlık yetkililerinin yargılanması, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın oluru ile engellenmiştir.

Mahkeme kararına göre yok sayılan "Mobil Santraller", Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı ve bilimsel çevrelerin raporları ortada iken keyfi yapılan yönetmelik değişiklikleri ile çalıştırılmaktadır. Bu durum ise, Çevre Bakanlığı verilerine göre Türkiye'nin SO₂ ve partikül madde bakımından en kirliliği olan 10 ilinden biri olan Samsun'da yaşayan insanların, Anayasanın 56. maddesinde belirtilen "sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama hakkı"nı elinden almakla eş anlamlıdır.

C. NÜKLEER ENERJİ SANTRALLARI

Enerji politikaları oluşturulurken, planlamada birliğin sağlanması uzun vadeli plan ve projeksiyonlar ile ülkenin enerji ihtiyacının karşılanması gerekirken özellikle 1980'li yıllardan sonra liberalleşme politikaları ile bu anlayış terk edilmiş enerji sektörü tamamen özel sektör ve uluslararası enerji tekellerinin kar inisiyatifine terk edilmiştir.

Bu anlayış doğrultusunda son 40 yıldır uluslararası nükleer lobilerin baskıları ile enerjide çeşitlilik bahanelerinin arkasına sığınarak tüm dünyada terk edilmekte olan geri dönülmez riskler taşıyan, insan ve çevre sağlığını hiçe sayan nükleer santraller ülkemizin gündemine getirilmekte bölgemiz dahilinde doğa harikası Sinop ilinde nükleer enerji adası oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Liberal ekonomi politikaları sonucu işsizlik yü-

zünden büyük göç veren Sinop ili turizm ile kendini toparlamaya çalışırken Sinop ve bölge halkının haklı isyanını göz ardı eden anlayış nükleer santral tesisinde inat etmektedir.

Enerji Bakanı'nın her biri 1500MW gücünde peş peşe 3 adet nükleer santralin Sinop'ta tesis edileceğini açıklamasının ardından başta Sinop ili olmak üzere 52 Demokratik Sivil Toplum örgütünün oluşturduğu NKP, odamızın önderliğinde onbinlerin katılımı ile gerçekleştirilen mitingte nükleer santrallara dur demiştir. Bu mücadele toplanan 100.000 imzanın TBMM'e sunulması ile sürdürülmüş ve nükleer santrallar Türkiye'nin gündemine mal edilmiştir.

Bu mücadele 2-3 sayfalık nükleer enerji yasa tasarısına ve nükleer santral yapımına karşı mücadele kazanılıncaya kadar sürdürülecektir.

D. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Ülke enerji politikası oluşturulurken planlamada birliğin sağlanması gereksinimin ve sağlıklı projeksiyonların ortaya konulması çok önemlidir. Bu anlamda enerji çeşitliliği bahane edilerek doğa ve insan yaşamını tehdit eden nükleer enerji santrallarından vazgeçilmeli, bölgesel olarak zengin potansiyele sahip olunan yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları ön plana çıkartılmalı ve bu alanda yatırım yapılmalıdır.

2. Sanayileşerek kalkınma çabası içerisinde olan bölgemizde, enerji verimliliği ve tasarrufu ön planda tutulmalı yeni çıkan yasanın uygulanması için gerekli adımlar acilen atılmalıdır.

3. Yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları açısından kendi kendine yeten ya da ülkemizde çevre dostu enerjinin kısa sürede üretim hizmetine sunulabilmesi için AR-GE çalışmalarına teşvik ve destek verilmelidir.

4. Katılımcılar ve EMO Temsilcileri yıllardır uygulanan özelleştirme politikaları sonucunda çöktürülen ve özel sektörün inisiyatifine terk edilen sektörde acilen yeni kamulaştırmaları sağlamak ülkenin güvenliği ve kalkınmamızın sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından hidroelektrik ve rüzgar enerjisi açısından zengin olan, ülkenin en verimli tarım ovalarına sahip Orta Karadeniz Bölgesinde liberal ekonomi politikaları sonucu tamamen özel sektörün kar inisiyatifini dikkate alan enerji politikaları doğrultusunda tesis edilen çevre, insan sağlığı açısın-

dan büyük riskler taşıyan Mobil Santrallar ve çöp teknoloji nükleer santrallardan vazgeçilmeli. İnsan ve çevre dostu enerji politikasına yönelmeli, 4628 sayılı EPDK yasası kaldırılarak Kamusal anlayış ile enerji politikası tek elden merkezi anlayış içinde uzun vadeli plan ve projeksiyonlar ile oluşturulmalı. Hem çevre ve insan sağlığı gözetilmeli hem de ulusal kalkınma sağlanmalıdır.

Ülkenin kendi kendine yeten yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmayarak tamamen dışa bağımlı riskli teknolojiler tercih eden anlayış terk edilmeli, insan ve çevre sağlığını dikkate alan politikalara yönelmelidir.

Bölgemiz özellikle hidroelektrik ve rüzgar potansiyeli açısından zengin bir bölge olup bu kaynakları dikkate alacak politikalar üretmeli, yapım aşamasında olan Ordu ilindeki 60 MW gücündeki Topçam HES ile nükleer santrallar yerine Sinop ilinde yaklaşık 20 yıldır bitirilmesi beklenen 513 MW gücünde Boyabat hidroelektrik santralının bitirilmesine kaynak aktarılmalı ve sisteme kazandırılmalıdır.